

Sygn. akt III CSK 236/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 grudnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Maria Grzelka

SSN Henryk Pietrkowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. D. i in. ,
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie M.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 grudnia 2007 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 stycznia 2007 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 25 stycznia 2007 r. oddalił apelację pozwanego Skarbu Państwa od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 września 2006 r., na podstawie którego zasądzone zostały z ustawowymi odsetkami na rzecz powodów: W. W. i A. Z. kwoty po 469 604,50 zł, D. D. kwota 234 811,75 zł, M. D.-D. kwota 704 392,25 zł oraz W. D., F. P., Z. D., F. G. i M. P. kwoty po 187 844,40 zł – tytułem odszkodowania za bezprawnie przejętą w trybie przepisów dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jedn.: Dz.U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13 ze zm.) nieruchomość stanowiącą własność poprzedniczki prawnej pozwanych. Sąd Apelacyjny nadto oddalił zażalenie strony pozwanej na postanowienie z dnia 2 listopada 2006 r., na podstawie którego nastąpiło uzupełnienie wyroku z dnia 28 września 2006 r. w zakresie dotyczącym nieuiszczonego wpisu sądowego.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego co do istoty sprawy oparte zostało na ustaleniu, że Wojewoda M. prawomocną decyzją z dnia 28 kwietnia 2003 r. stwierdził, że sporna nieruchomość nie podpadała pod działanie art. 2 ust. 1 lit.e dekretu PKWN, na podstawie którego nieruchomość ta przejęta została przez Skarb Państwa na cele reformy rolnej. Sąd Okręgowy uznał, że pozwanym przysługuje na podstawie art. 415 k.c. odszkodowanie z tytułu utraty spornej nieruchomości a także utraconych korzyści, jakie mogli osiągać za nieprzedawniony okres 10 lat. Odszkodowanie ustalone zostało na podstawie opinii biegłego z zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomości.

Sąd Apelacyjny, oddalając apelację strony pozwanej uznał, że wyrok Sądu pierwszej instancji zgodny jest z dyspozycją art. 417 k.c. w zw. z art. 361 i 363 k.c.

Skarga kasacyjna pozwanego Skarbu Państwa oparta została na podstawie naruszenia prawa procesowego - art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a także na podstawie naruszenia prawa materialnego - art. 417 k.c. przez jego zastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten nie obowiązywał w chwili zdarzenia, z którego powodowie wywodzą skutki prawne, art. 145 kodeksu zobowiązań, ewentualnie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 1 i 3, art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych, (Dz. U. Nr 54, poz. 243 ze zm.) przez ich niezastosowanie, art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o uporządkowaniu niektórych spraw

związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71) przez jego niezastosowanie, art. 361 § 1 i art. 363 § 1 k.c. przez uznanie, że istnieje szkoda w postaci utraty przez powodów prawa własności działki nr 93/82/I o pow. 9,44 ha będącej w zarządzie PGL Lasy Państwowe, Nadleśnictwo M.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący trafnie zarzucił naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku – poza wskazaniem, że wyrok sądu pierwszej instancji jest zgodny z dyspozycją art. 417 k.c. w zw. z art. 361 i 363 k.c. - sprowadza się do opisu roszczenia będącego przedmiotem sporu, rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, przytoczenia zarzutów apelacyjnych oraz kilku uznanych jako bezsporne stwierdzeń, że „majątek poprzedniczki prawnej powodów został przejęty przez Skarb Państwa na cele reformy rolnej w 1947 r.”, że „majątek ten został przejęty bezprawnie co potwierdza ostateczna decyzja administracyjna z dnia 28 kwietnia 2003 r.” oraz że „do chwili obecnej powodowie nie uzyskali żadnego odszkodowania za majątek przejęty i wykorzystany przez pozwanego”. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku brak jest zatem precyzyjnych ustaleń odnoszących się do źródła szkody wyrządzonej powodom. Z uzasadnienia tego nie wynika także, jakie rozumowanie legło u podstaw przyjętej podstawy prawnej zaskarżonego wyroku. Powołany przez Sąd Apelacyjny art. 417 k.c. w brzmieniu obecnie obowiązującym nie może z oczywistych względów – w świetle samych twierdzeń i faktów podanych przez powodów w pozwie i w toku postępowania - stanowić podstawy orzekania o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę poniesioną przez powodów.

Wobec tego, że uzasadnienie orzeczenia sądowego jest projekcją wcześniejszego procesu myślowego sądu, a ten obarczony był wadami, powodującymi, że zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli kasacyjnej już z tych względów, nie przesądzając o zasadności roszczenia, należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Brak ustaleń odnoszących się do źródła szkody rodzi usprawiedliwione pytanie skarżącego, a mianowicie, które z poniższych hipotetycznych zdarzeń, podlegających odrębnej ocenie prawnej, stanowi to źródło, czy:

- wydanie przez Wojewódzki Urząd Ziemi w K., na podstawie art. 2 ust. 1 lit.e dekretu PKWN, zaświadczenia z dnia 17 października 1946 r. o przejęciu majątku pod nazwą „B.” na własność Skarbu Państwa,
- utrata posiadania spornej nieruchomości w 1946 r. przez poprzedniczkę prawną powodów,
- wniosek o założenie nowej księgi wieczystej i wpis prawa własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa,
- sam wpis dokonany przez sąd wieczystoksięgowy,
- inne późniejsze, wynikające z zebranego materiału, zdarzenia prawne.

Każde z tych zdarzeń, jako ewentualne źródło szkody, podlega odrębnej ocenie prawnej. Niezależnie jednak od sprecyzowania właściwego zdarzenia powodującego szkodę nie budzi wątpliwości, że nie może znaleźć zastosowania powołany przez Sąd Apelacyjny art. 417 k.c., jako podstawa odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za działania podjęte w latach 40-ych i 50-ych ubiegłego wieku. Przepis ten ani w aktualnym ani w poprzednim brzmieniu nie obowiązywał w tamtym okresie. Powołany w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 417 k.c. przez jego zastosowanie jest więc w pełni zasadny.

Nie jest rzeczą Sądu Najwyższego jako sądu kasacyjnego - zwłaszcza w sytuacji, gdy w sprawie brak jest ustaleń niezbędnych dla wskazania nawet w sposób hipotetyczny podstaw prawnych ewentualnej odpowiedzialności Skarbu Państwa w niniejszej sprawie – wskazywanie przepisów prawa, które mogłyby mieć zastosowanie przy ocenie prawnej żądania powodów.

Nie można wykluczyć, że – w zależności od dokonanych ustaleń – przy ocenie prawnej roszczenia powodów nie będzie można pominąć uregulowań zawartych w art. 145 kodeksu zobowiązań, ewentualnie art. 6 ust. 1 w zw. z art. 1 i 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych (Dz. U. Nr 54, poz. 243 ze zm.). Może wymagać rozważenia kwestia, jakie znaczenie w sprawie ma regulacja przyjęta w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o uporządkowaniu

niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71), którego treść w jednolitym tekście tej ustawy, opublikowanej w Dz. U. Nr 58 z 1989 r., poz. 348, oznaczona została jako art. 16 ust. 1, a także wymagać oceny co oznacza skreślenie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. na mocy art. 58 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1991 r. Nr 107, poz. 464).

Ocena zasadności zastosowania art. 361 § 1 i art. 363 § 1 k.c. przez uznanie, że istnieje szkoda w postaci utraty przez powodów prawa własności działki nr 93/82/I o pow. 9,44 ha będącej w zarządzie PGL Lasy Państwowe - Nadleśnictwo M. nie może być w ogóle podjęta z braku jakichkolwiek ustaleń i wypowiedzi Sądu Apelacyjnego w tym zakresie.

Z przytoczonych względów należało orzec, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).